

MARZEC 2022

MONITOR CHINY- BAŁKANY

„Monitor Chiny-Bałkany” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualnymi stosunkami bilateralnymi państw Półwyspu Bałkańskiego z Chinami ze szczególnym naciskiem na współpracę w ramach formatu 17+1 oraz inicjatywy Pasa i Szlaku.

MGR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY-BAŁKANY

MARZEC 2022

ZMIANA RETORYKI CHRL W KWESTII RELACJI DWUSTRONNYCH Z RUMUNIA

W marcu nastąpiło wyraźne odejście od retoryki stosowanej przez ChRL od 2016 roku, kiedy to Pekin charakteryzował problemy polityczno-gospodarcze w Rumunii jako wypadkową relacji na linii Pekin-Waszyngton. Tym razem, szefowa chińskiej ambasady w Rumunii bezpośrednio obarcza winą rumuński rząd w kwestii ograniczania swobód chińskich firm na krajowym rynku.

I. STOSUNKI BILATERALNE

1 marca: obywatele ChRL ewakuowani z Ukrainy mogli wjechać bezwizowo do Rumunii. W wyniku rosyjskiej agresji na Ukrainie, obywatele ChRL szukający schronienia w państwach ościennych mogli wjechać na terytorium Rumunii bez procedury wizowej. Bezwizowy tranzyt i pobyt na terenie Rumunii (do piętnastu dni) miał na celu ochronę zdrowia i życia ludności cywilnej przebywającej w momencie rosyjskiego ataku na terenie Ukrainy.

2 marca: ambasador ChRL w Bułgarii publikuje artykuł w mediach głównego nurtu. Dong Xiaojun opublikował artykuł w dzienniku *Świat*, dokonując *resume* wydajności chińskiej gospodarki w 2021 roku. Chiński dyplomata w swoim tekście w ogóle nie odniósł się do stosunków bilateralnych między Bułgarią a Chinami.

11 marca: Aleksandar Vučić wziął udział w ceremonii otwarcia chińskiej fabryki aluminiowych części samochodowych Minth. Stronę chińską reprezentował chargé d'affaires ad interim ambasady ChRL w Serbii Tian Yishu oraz przedstawiciele chińskiej firmy. Docelowo firma w serbskiej Łoznicy do 2025 ma stworzyć 1000 miejsc pracy.

15 marca: Chiny i Grecja wzmacniają współpracę w dziedzinie turystyki. Grecki minister turystyki Vassilis Kikilias i ambasador Chin w Grecji Xiao Junzheng w imieniu chińskiego ministerstwa kultury i turystyki podpisali protokół ustaleń w zakresie współpracy w ramach turystyki kulturalnej oraz medycznej na lata 2022-24.

17 marca: chińskie przedsiębiorstwa oddają do użytku jedną z części połączenia kolejowego Belgrad-Budapeszt. Połączenie Nowego Sadu z Belgradem to około 75-kilometrowy odcinek zmodernizowanej trasy kolejowej, wchodzącej w skład większego projektu łączącego Belgrad z Budapesztem. W inauguracji połączenia kolejowego na jego serbskim odcinku uczestniczyli prezydent Aleksandar Vučić oraz premier Węgier, Wiktor Orban (zob. kom).

19 marca: China Communications Construction Company (CCCC) zbuduje most i drogi dojazdowe w Serbii. Stosowne dokumenty zostały podpisane w obecności premier Serbii Any Brnabic, chargé d'affaires ad interim chińskiej ambasady w Serbii Tian Yishu oraz serbskiego ministra budownictwa, transportu i infrastruktury Tomislava Momirovicia w Nowym Sadzie. Wartość kontraktu mostu i dróg, które mają umożliwić sprawniejsze przekroczenie Dunaju nie została podana publicznej wiadomości, niemniej początkowy wkład strony serbskiej ma wynieść 175,5 mln EUR.

21 marca: China Road and Bridge Corporation (CRBC) rozpoczęło budowę serbskiego odcinka autostrady. Kontrakt na budowę połączenia autostradowego miejscowości Pozega oraz Duga Poljana w południowej Serbii na odcinku 75 kilometrów zostało przyznane CRBC w grudniu 2021 roku. Według serbskiego rządu, projekt opiewa na kwotę 1,7 mld EUR.

22 marca: chińska elektrociepłownia opalana odpadami komunalnymi w Macedonii Północnej. Konsorcjum firm China Energy Engineering Group Tianjin Electric Power Construction Co. Ltd. oraz Southwest Electric Power Design Institute wykonają projekt elektrociepłowni opalanej odpadami komunalnymi o całkowitej mocy 40 MW.

22 marca: Chiny i Chorwacja planują podniesienie rangi relacji bilateralnych. Rozmowa Li Zhanshu, Przewodniczącego Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych, z Gordanem Jandrokovicem, przewodniczącym chorwackiego parlamentu najprawdopodobniej będzie w niedługim czasie skutkować podniesieniem relacji bilateralnych na wyższy poziom partnerstwa. Li Zhanshu powiedział, iż "obie strony powinny zwiększyć wzajemne zaufanie polityczne i szanować swoje podstawowe interesy i główne obawy", dodając, że Chiny zawsze postrzegają swoje stosunki z Chorwacją ze strategicznej i długoterminowej perspektywy i doceniają przestrzeganie przez Chorwację zasady jednych Chin.

23 marca: Zijin Mining wstrzymuje pracę w Serbii. Chińska huta miedzi wstrzymuje produkcję na okres trzech miesięcy, aby poddać miejsca wydobycia

zaplanowanym pracom w zakresie poprawy warunków ochrony środowiska i zwiększeniu wydajności wydobywania.

29 marca: chińskie media odnotowały bułgarsko-angielsko-amerykańskie zbliżenie w zakresie energetyki. Bułgarskie ministerstwo energii podpisało protokoły ustaleń z brytyjską Gemcorp Asset Management Co. oraz amerykańskim IP3 (Nuclear Power Project Management Company) w zakresie planowania i realizacji projektów energetycznych w Bułgarii. Odnosi się to zarówno do zabezpieczenia dostaw gazu ziemnego oraz rozwoju projektów energetyki jądrowej. Według szacunków, inwestycje w ramach powyższych porozumień mają wynosić powyżej 1 mld USD.

29 marca: wywiad z ambasadorem ChRL w Rumunii dotyczący m.in. chińskich inwestycji w kraju. Pierwsza część wywiadu udzielonego dla lokalnych mediów z Suczawy odnosiła się do obecnej sytuacji pandemicznej na świecie i w Chinach i jej wpływie na globalne interesy Chin. W wywiadzie pojawiło się również pytanie o chińskie inwestycje w Rumunii, gdzie odpowiedź chińskiej dyplomacji zapowiada zmianę retoryki w charakteryzowaniu tego problemu (zob. kom).

STOSUNKI USA-CHINY-UE NA BAŁKANACH

12 marca: Kamala Harris z oficjalną wizytą w Rumunii. Oficjalna wizyta wiceprezydent USA w Rumunii związana była z militarną agresją Rosji na Ukrainę. W trakcie spotkania z prezydentem Klausem Iohannisem, poruszono przede wszystkim kwestie bezpieczeństwa w ramach NATO.

17 marca: były premier Bułgarii Bojko Borisow został zatrzymany. W związku z działaniami Prokuratury Europejskiej, oprócz Borisowa zatrzymany został również m.in. były minister finansów Władisław Goranow, była szefowa komisji budżetowej w parlamencie Menda Stojanowa oraz była szefowa gabinetu Borisowa, Sewdelina Araudowa. Publiczna telewizja BNT stwierdziła, iż zarzuty dotyczą „niewłaściwego wykorzystania pomocy finansowej UE”. Działania te mają związek z wewnętrzną bułgarską kampanią antykorupcyjną prowadzoną przez premiera Kiryła Petkowa.

18 marca: sekretarz obrony USA Lloyd Austin odbył podróż służbową do Bułgarii. Podczas spotkania z premierem Kirilem Petkowem omówione zostały kwestie w dziedzinie bezpieczeństwa. Rozmowy zostały sprowokowane rosyjską agresją na Ukrainę i stanem wojny w basenie Morza Czarnego. USA podtrzymały gwarancje bezpieczeństwa oraz podkreśliły wspólną determinację ws. współpracy w ramach NATO.

20 marca: Bułgaria rozważa odejście od rosyjskiego gazu. Wicepremier Bułgarii Asen Vassilev powiedział, iż po wygaśnięciu 10-letniej umowy Bułgarii z rosyjskim Gazpromem, Sofia będzie szukać innego źródła zaspokojenia swoich potrzeb w zakresie importu gazu ziemnego. Najpoważniej rozważany jest wariant, który zakłada wykorzystanie interkonektora gazowego Grecja-Bułgaria oraz zwiększenie importu gazu z Azerbejdżanu. Obecnie Bułgaria jest jednym z najbardziej uzależnionych państw regionu od dostaw rosyjskich surowców.

24 marca: Bułgaria zawieszona program „złotej wizy”. Naciski Komisji Europejskiej przyniosły zamierzony skutek. Dotychczas bułgarski program umożliwiał uzyskanie przez obcokrajowców pozwolenia na pobyt stały przy inwestycji 500 tys. EUR oraz oferował obywatelstwo przy 1 mln EUR inwestycji, np. w rynek nieruchomości. Działania te były od dawna krytykowane przez Brukselę. Beneficjenci programu pochodzili głównie z Rosji, Chin i Bliskiego Wschodu.

31 marca: Kirył Petkow: rosyjscy szpiegowie działali przeciwko stosunkom między Bułgarią a Macedonią Północną. Bułgarska prokuratura prowadzi dochodzenie w sprawie domniemanej rosyjskiej działalności szpiegowskiej w Krajowej Agencji Bezpieczeństwa Narodowego. Działalność rosyjska miała na celu powstrzymanie integracji Bałkanów Zachodnich z UE poprzez podsycanie konfliktów. Dwa tygodnie wcześniej, Josep Borrell podkreślił, iż UE będzie kontynuować rozmowy z Bułgarią, dopóki sporna kwestia z Macedonią Północną nie zostanie rozwiązana. Wydaje się, iż ostatnie wydarzenia w Sofii związane z domniemanym szpiegostwem na rzecz Federacji Rosyjskiej może gwałtownie zbliżyć Macedonię Północną do członkostwa w UE. Na początku miesiąca, Bułgaria wydalila dwóch rosyjskich dyplomatów uznając ich za *persona non grata* w związku z „nieuregulowanymi działaniami wywiadowczymi”. Kolejnych dziesięciu rosyjskich dyplomatów musiało opuścić Bułgarię 18 marca.

KOMENTARZ

1. Wywiad z ambasadorem ChRL w Rumunii dotyczący m.in. chińskich inwestycji w tym kraju ukazują zmianę retoryczną w szerszym kontekście stosunków Pekin-Waszyngton-Bukareszt. Pierwsza część wywiadu udzielonego dla lokalnych mediów z Suczawy odnosiła się do obecnej sytuacji pandemicznej na świecie i w Chinach i jej wpływie na globalne interesy Chin. W

tym kontekście należy podkreślić wysiłki Chin w kwestii prowadzenia polityki „zero tolerancji”, doprowadzającej do całkowitej izolacji regionów o najwyższym wskaźniku reprodukcji wirusa. Pomimo pogarszającej się sytuacji wewnętrznej w Chinach, ambasador podkreślała, iż to Chiny są globalnym liderem w kwestii eksportu szczepionek do „świata zewnętrznego”.

W odniesieniu do sytuacji globalnej, Jiang Yu podkreśliła trudności światowej gospodarki w kontekście odcięcia się od problemów wywołanych przez pandemię. Polepszeniu sytuacji nie sprzyjają również „regionalne hotspoty”, które godzą w wartości niesione przez globalizację. Stanowiło to naturalnie nawiązanie do ostatnich wydarzeń na Ukrainie, niemniej w całym wywiadzie nie znalazło się ani jedno nawiązanie do rosyjskiej, brutalnej agresji na Ukrainę, co idzie w parze ze stanowiskiem prezentowanym przez rząd centralny w Pekinie. Podkreślono natomiast, iż Chiny nadal będą stać na straży multilateralizmu, systemu międzynarodowego, pokojowego rozwoju, aktywnie budować „nowy rodzaj stosunków międzynarodowych”, które mają charakteryzować się wzajemnym szacunkiem, uczciwością i sprawiedliwością oraz współpracą opartej na zasadach *win-win*. Jiang Yu nawiązała również do „aktywnego przewodnictwa Chin w procesie reformy globalnego systemu zarządzania”.

Z perspektywy stosunków dwustronnych, najciekawszym fragmentem wywiadu była odpowiedź chińskiej ambasador na pytanie dotyczące chińskich inwestycji w Rumunii. Jiang Yu stwierdziła, iż „niestety w ostatnich latach, nowelizacja ustawy o zamówieniach publicznych i ustawa 5G wprowadzone przez rumuński rząd spowodowały sytuację, iż chińskie przedsiębiorstwa stanęły w obliczu politycznych i sztucznie wywołanych przeszkód dla inwestycji w Rumunii. [...] Zaufanie zostało nieco osłabione, powodując szkody w przyszłej dwustronnej współpracy gospodarczej i handlowej. [...] Mamy więc nadzieję, iż rumuński rząd dostosuje się do ogólnego trendu globalizacji, podtrzyma zasady gospodarki rynkowej oraz koncepcję wolności i otwartości a także stworzy sprawiedliwe, otwarte i przejrzyste środowisko biznesowe dla chińskich przedsiębiorstw”.

Powyższe stanowi wyraźne odejście od retoryki stosowanej od 2016 roku, kiedy to Pekin charakteryzował problemy w Rumunii jako wypadkową relacji na linii Pekin-Waszyngton. Tym razem, szefowa chińskiej placówki dyplomatycznej w Rumunii nie nawiązywała do amerykańskiego wpływu na decyzje podejmowane w Bukareszcie, a *explicite* mówiła o działaniach rumuńskiego rządu, wystawiających na szwank chiński biznes a także o praktycznym wykluczeniu chińskich firm z projektów infrastrukturalnych w wyniku rumuńskiej legislacji. Jest to element retoryczny, który ma za zadanie położyć większy nacisk na rząd w Rumunii, ponieważ argumentacja odwołująca się do „wykonywań poleceń z

Ameryki” nie przyniosła pożądanych skutków. Środek ciężkości w kwestii potencjalnego spadku wartości wymiany handlowej, ilości inwestycji a także deterioracji stosunków politycznych pomiędzy Pekinem a Bukaresztem będzie kładziony zatem na Rumunię, a nie jak dotychczas na sojuszu z USA. Czy taka zmiana w oficjalnej narracji ChRL może wpłynąć na proces decyzyjny w Rumunii i spowoduje poprawę historycznie przyjaznych stosunków między państwami?

2. W oficjalnej ceremonii otwarcia odcinka Nowy Sad-Belgrad uczestniczyli liderzy Serbii i Węgier, prezydent Aleksandar Vučić oraz premier Wiktor Orban a także premier Serbii Ana Brnabic i przedstawiciele ambasad ChRL i Rosji. Vučić podkreślił, iż budowa 75-kilometrowego odcinka została wykonana przez chińskie i rosyjskie firmy, natomiast urządzenia techniczne pochodzą z Niemiec a same składy kolejowe, które będą użytkowane na tej linii zostały wyprodukowane w Szwajcarii.

Jak wspomniano wcześniej, połączenie kolejowe stolic Serbii i Węgier jest sztandarowym projektem dla chińskich inicjatyw w regionie, kluczowym również ze strategicznego punktu widzenia, gdyż trasa ta jest integralną częścią paneuropejskiego korytarza X, łączącego Europę z głównymi portami w Grecji. Modernizacja i budowa połączenia kolejowego przez firmy z Chin (CRI - China Railway International oraz CCCC -China Communications Construction Company) i Rosji (RZD – Rossijskie Zheleznje Dorogi) wpisuje się w tzw. nową propozycję części „szlaku bałkańskiego” w ramach wspomnianego wcześniej paneuropejskiego korytarza X. Nowa linia kolejowa pozwoliłaby ominąć Bułgarię i Rumunię, których przychylność do działań chińskich i rosyjskich w regionie jest przyjmowana z dużo mniejszym entuzjazmem, niż w Belgradzie i Budapeszcie.

Jeszcze przed rosyjską inwazją na Ukrainę, po spotkaniu Xi Jinpinga i Władimira Putina, stosunki dwustronne charakteryzowano jako „przyjaźń bez granic”, niemniej w sytuacji międzynarodowego ostracyzmu Moskwy przez świat zachodni i licznych sankcji gospodarczych nałożonych na Federację Rosyjską, realizacja flagowego chińskiego projektu z rosyjskim finansowaniem i wsparciem technicznym postawiła Pekin w wyjątkowo niekomfortowej sytuacji. Jeden z kluczowych i najbardziej wymagających technicznie odcinków linii kolejowej Belgrad-Budapeszt, tj. Stara Pazowa-Nowy Sad został zbudowany przez rosyjskie koleje państwowe RZD (Rossijskie Zheleznje Dorogi) i został kredytowany przy wyłącznym udziale rosyjskich banków (800 mln USD). Może to stworzyć realne zagrożenie dla utrzymania obecnych warunków kredytowania, gdyż działalność rosyjskich podmiotów gospodarczych, a zwłaszcza tych państwowych, będzie skutecznie ograniczana przez sankcje oraz wpływy amerykańskie i europejskie w regionie jeszcze przez długie lata.

W tym kontekście warto dodać, iż amerykańskim ambasadorem w Serbii został właśnie Christopher Hill. Ten doświadczony dyplomata był ambasadorem USA w Macedonii (1996-1999), specjalnym wysłannikiem w Kosowie (1998-1999), ambasadorem USA w Polsce (2000-2004), a także Korei Południowej (2005-2006) i Iraku (2009-2010). Christopher Hill był częścią zespołu dyplomatycznego, który negocjował porozumienie pokojowe dla Bośni i Hercegowiny (porozumienie z Dayton - 1995) oraz brał udział w sześciostronnych rozmowach mających na celu rozwiązanie północnokoreańskiego kryzysu nuklearnego (2005-2007). Analizując przebieg kariery Christophera Hilla, należy z całą pewnością podkreślić, iż jego zadaniem będzie wsparcie procesu negocjacyjnego pomiędzy Belgradem a Prisztiną, który w idealnym – z punktu widzenia interesów USA i UE – scenariuszu, miałby prowadzić do wypracowania konsensusu pomiędzy stronami. Wyniki powyższych działań będą stanowić zatem papierek lakmusowy dla przyszłości tej części regionu, gdyż potencjalne powodzenie nacisków płynących z Zachodu na stanowiska Belgradu i Budapesztu vis-a-vis Chin i Rosji, które uważane są za europejskich sojuszników Moskwy i Pekinu, miałyby znaczny wpływ na możliwość realizacji chińskich interesów w regionie, wpisujących się w szerszym kontekście w inicjatywę Pasa i Szlaku.

Niezależnie od ryzyka związanego z zacieśnianiem współpracy z Chinami i Rosją, wydaje się, iż w Belgradzie i Budapeszcie panuje entuzjazm związany z faktem realizacji części chińskiego (chińsko-rosyjskiego?) projektu, który miałby połączyć obie stolice. Wyrazem tego była – skądinąd charakterystyczna dla przywódców autorytarnych – ostentacyjna radość wyrażona przez Aleksandara Vučića podczas podróży pociągiem wraz z premierem Węgier. W trakcie podróży dopiero co otwartą linią kolejową, serbski prezydent wyraźnie wprowadził w zakłopotanie Wiktora Orbana, machając przez okno do zebranego wokół nowej inwestycji serbskiego społeczeństwa. Problem w tym, iż na peronie w Nowym Sadzie nikogo nie było, co dodatkowo podkreśla potrzebę manifestacji zadowolenia ze współpracy z podmiotami chińskimi i rosyjskimi, zwłaszcza w przeddzień wyborów prezydenckich i parlamentarnych w Serbii.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

